

tot ziekenverzorgster bewoog zich in stijgende lijn; er waren 77 nieuw-gediplomeerden. In september werd de eerste cursus voor leidinggevende functies in de ziekenhuissector en sociale hygiëne begonnen door de stichting „Seminarium voor Practische Gezondheidszorg”.

Het geboorte-overschot was in 1960 iets lager dan in 1959: 151.000 tegen 156.000. Er waren 242.407 levendgeborenen. Vroedvrouwen leidden 87.995 bevalingen. In 170 kraamcentra werden 711 leerlingkraamverzorgsters opgeleid. In enkele provincies werd besloten, dit gedeelte van de opleiding te verplaatsen naar een provinciaal internaat. De zuigelingensterfte in Nederland was in 1960 met 16,5 per 1000 levendgeborenen de laagste ter wereld. Er waren 3214 ongetrouwde moeders, van wie 37 pct minderjarig.

De daling van de mortaliteits- en morbiditeitscijfers voor tuberculose bleef ook in 1960 voortgaan. De enkele lokale „explosies” hebben hierop geen invloed gehad. Voor de sanatoriumdirecties vormden de lege bedden een nijpend probleem. Er stierven 329 personen aan longtuberculose (2,9 per 100.000 inwoners), van wie géén onder de 20 jaar. Er waren 2403 nieuwe gevallen van longtuberculose. Het aantal beschikbare sanatoriumbedden bedroeg op het eind van het verslagjaar ruim 5000; er waren nog 33 sanatoria (met 790 lege bedden); in 16 van deze 33 hadden de lege bedden een andere bestemming gekregen.

In het verslagjaar werden in Nederland geen gevallen van quarantainabele ziekten vastgesteld. Er werden 186.138 vaccinaties tegen pokken verricht.

Van „andere salmonellosen” werden 3959 gevallen gemeld (1959: 6678). Voos het eerst sedert 1956 werd de jaarlijkse verdubbeling van het aantal gevallen onderbroken; vermoedelijk is dit te danken aan de koele zomer. In Noord- en Zuid-Holland werd het

grootste aantal salmonella-typen gevonden. Overeenkomstig de salmonellosen daalde ook de bacillaire dysenterie, van 5568 gevallen in 1959 tot 1977 in 1960. Voor difterie werd een laagterecord bereikt: 112 gevallen. Kinderverlamming eiste 29 gevallen, waarvan 26 met en 3 zonder verlammingen. Van lepra werden 12 gevallen aangegeven, van tetanus 20, van malaria 54.

Het aantal gevallen van hepatitis infectiosa bereikte een ongekende hoogte: 16.848. De top van de epidemische curve viel in januari. De ziekte tastte vooral jonge kinderen aan. De letaliteit was laag (0,4 pct).

In augustus deed zich de exanthemateuze ziekte voor, die aan het nuttigen van een bepaald merk Planta (in „rode wikkel”) moest worden toegeschreven.

Tegen het eind van het jaar brak een explosieve schrijfstoornis uit onder leerlingen van de derde klas van de lagere school te Voorhuizen. Van de 24 kinderen uit deze klas werden in de loop van enkele dagen 16 het slachtoffer hiervan. Zij leden aan motore onrust, met daarnaast slaperigheid en doezeligheid. Bij onderzoek werd in de klas een plantenbespuitingsmiddel aangetroffen, waaruit een bestanddeel kon worden geïsoleerd, dat op grond van dierproeven als de oorzakelijke factor werd aangewezen.

Het vaccinatieprogramma tegen poliomyelitis werd gewijzigd voortgezet. De massale entcampagne is een routine geworden, met als nadelig gevolg, dat de belangstelling ervoor enigszins is gedaald.

Het verslag wordt besloten met een groot aantal tabellen.

Literatuur: Verslagen en mededelingen betreffende de volksgezondheid, april 1963.

Amsterdam, 13 augustus 1963 M. M. HILFMAN

VRAAG EN ANTWOORD

(De beantwoording van de in deze rubriek gestelde vragen berust op gegevens, ons verstrekt door daartoe geraadpleegde deskundigen)

HYPERTENSIE EN BLOEDDRUKVERLAGENDE MIDDELEN

Vraag No. 47. Is het gewenst om bij alle vormen van hypertensie, bloeddrukverlagende middelen te geven, en zo ja, bij welke waarden?

Wanneer de hypertensie een reactie is van het lichaam, ten einde een optimale circulatie te handhaven, bestaat dan niet het gevaar dat men met bloeddrukverlagende middelen schade doet?

Antwoord. Op de eerste vraag moet het antwoord luiden: Dit is niet gewenst en de indicaties voor de toepassing van bloeddrukverlagende middelen worden niet alleen bepaald door de — overigens vaak nogal variabele — hoogte van de bloeddruk maar vooral ook door andere factoren, zoals leeftijd, geslacht, de toestand van vaten, hart en nieren, de mate van progressie, de familie-anamnese, het al of niet bestaan van klachten enz.

De tweede vraag moet bevestigend worden beant-

woord. Daarom vereist deze behandeling steeds een goede indicatie, een behoorlijk inzicht, veelvuldig onderzoek en grote voorzichtigheid.

Een gedetailleerd antwoord zou vele bladzijden vergen. Het onderwerp wordt binnenkort behandeld op het Ledencongres van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst te Tilburg. Het verslag zal worden gepubliceerd in het *Tijdschrift*.

INGEZONDEN

DOORLAATBAARHEID VAN DE PLACENTA VOOR ANTIBIOTICA

Naar mijn mening is het antwoord op vraag No. 44 (1963) omtrent de doorlaatbaarheid van de placenta niet geheel bevredigend.

Het is niet onjuist, maar toch wel erg eufemistisch uitgedrukt, als gesteld wordt dat door het gebruik van streptomycine door de moeder waarschijnlijk vestibulaire stoornissen bij het kind kunnen ontstaan, terwijl in klare taal bedoeld wordt, dat kinderen als gevolg van dit gebruik doofstom kunnen worden.

Of doofstomheid erger of minder erg is dan allerlei andere afwijkingen zoals die welke door chlooramfenicol („er zijn

zelfs sterfgevallen van bekend geworden") kunnen worden veroorzaakt, lijkt mij een nutteloos discussiepunt.

Streptomycine noch chlooramfenicol dienen aan zwangere vrouwen te worden toegediend, tenzij de gevaren van het niet-geven duidelijk zwaarder wegen dan het risico dat onvoldwaardige kinderen worden geboren.

Dit te bepalen is in elk geval op zichzelf de vaak zware taak van de arts.

Literatuur: Vraag 44 (1963) *Ned. T. Geneesk.* 107, 1488.
Amsterdam, 20 augustus 1963 L. B. W. JONGKEES

De vraag, gesteld door collega JONGKEES, of streptomycine dan wel chlooramfenicol aan zwangere vrouwen mag worden toegediend, was niet in discussie. Vooral na de ervaringen van de laatste jaren spreekt het vanzelf, dat toediening van geneesmiddelen zoals streptomycine en chlooramfenicol tijdens de zwangerschap, indien niet strikt noodzakelijk, vermeden moeten worden. Gevraagd werd of de combinatie penicilline+streptomycine, dan wel chlooramfenicol de voorkeur verdiende bij het couperen van een appendicitis acuta tijdens de zwangerschap. Het gaat hier dus om een aandoening die verre van onschuldig is, en die niet met penicilline alleen behandeld kan worden. Het antwoord hierop moest luiden, dat de combinatie van penicilline en streptomycine de voorkeur verdiende, omdat streptomycine vermoedelijk slechts in enkele gevallen bij langdurige toediening ernstige stoornissen bij een pasgeborene teweeg heeft gebracht, terwijl van chlooramfenicol met zekerheid bekend is, dat het bij vroeggeboren en pasgeboren voldragen kinderen in vele gevallen reeds na enkele dagen ernstige stoornissen heeft veroorzaakt.

REDACTIE

BOEKAANKONDIGINGEN

H. HÉCAEN en R. ANGELERQUES, *La cécité psychique. Étude critique de la notion d'agnosie. A propos de 415 cas de lésions cérébrales hémisphériques postérieures, dont 102 avec agnosie optique.* 202 bl., 15 fig. Masson & Cie., Parijs 1963. Prijs: ingen. N. Fr. fr. 35.

Onder cécité psychique verstaat men de door MUNK (1876) bij zijn beroemde proeven beschreven „Seelenblindheit”. In een uitvoerig historisch overzicht wordt dan ook in het bijzonder met de Duitse literatuur rekening gehouden. Bij 415 patiënten met afwijkingen in de hersenen achter de gyrus centralis posterior werd 102 maal een of andere vorm van cécité psychique vastgesteld. De cécité psychique of agnosie visuelle (optische agnosie) omvat negen vormen. De alexie wordt uitgesloten, daar deze te sterk door verbale factoren wordt beïnvloed. Bij de anatomische verwerking van het materiaal in verband met de klinische verschijnselen blijkt o.a. dat ruimte-agnosie aan één kant (agnosie spatiale unilaterale) alleen bij haarden aan de rechterzijde voorkomt, die meer occipitaal zijn gelegen. De agnosie voor kleuren werd alleen aan haarden links onderzocht. Het zeer moeilijke vraagstuk van de optische agnosieën is op uitvoerige, zorgvuldige en kritische wijze behandeld. De schrijvers concluderen dat de neuro-fysiologische en de psychologische mechanismen van de perceptie en ook van de ontwikkeling van de perceptieve functies eerst verder bestudeerd moeten worden alvorens men tot een betere conceptie van de functie van het herkennen kan komen. Hiermede kan men het voor het grootste deel eens zijn. Voor de bestudering van de optische agnosie is dit werk ongetwijfeld een belangrijke bijdrage.

H. W. STENVERS Sr.

L. HOLSTVOOGD, *Het distale ileum en de regulatie van de passage-snelheid.* Proefschrift Amsterdam, 30 mei 1963 (promotor: Prof. Dr. I. BOEREMA). 91 bl., fig. en tabellen. Jacob van Campen, Amsterdam 1963.

In een fraai opgezet experimenteel onderzoek wordt nagegaan, welke factoren invloed hebben op de passage-snelheid door de dunne darm, en of het mogelijk is de versnelde darmassage, ontstaan na resectie van het distale ileum, weer te normaliseren. Bij de hond werd de belangrijke functie van het distale deel van de dunne darm bij de regulatie van de passage-snelheid vastgesteld. Drukverhoging in het distale ileum is een van de oorzaken, waardoor dit regulatiemechanisme geactiveerd wordt. Normalisatie — althans verbetering — van een te snelle passage, ontstaan na resectie van het distale ileum, kan bereikt worden door een zo ver mogelijk distaal gelegen gedeelte van de dunne darm om te keren.

De schrijfrant is helder en bondig; de illustraties zijn uitstekend verzorgd. Bestudering van dit proefschrift kan aan ieder, die in dit probleem belang stelt, aanbevolen worden.

M. VINK

Ergebnisse der Bluttransfusionsforschung. VII. Schock und Kollaps. Fehler, Irrtümer und Gefahren bei der Bluttransfusion und Infusion von Blutersatzmitteln. Kolloquien. Bericht der 10. Tagung der Deutschen Gesellschaft für Bluttransfusion in Bad Homburg 1962. Onder redactie van H. WILLENEGGER en W. SPIELMANN. 424 bl., 96 fig., 14 tabellen. S. Karger, Basel, New York 1963. Prijs: ingen. Zw. fr. 60.

Dit verslag van de „10. Tagung der Deutschen Gesellschaft für Bluttransfusion” omvat behalve twee hoofdonderwerpen, ook enkele colloquia. Het eerste hoofdonderwerp, dat shock en collaps betreft, wordt op een — ook voor de lezer — vaak „uitputtende” wijze behandeld. Op grond van uitvoerige theoretische beschouwingen enerzijds en dierproeven anderzijds, worden verschillende vormen van shock onderscheiden en uitvoerig besproken. Ook de mogelijke verschillen tussen shock en collaps leveren veel stof tot diepgaande beschouwingen op. Als geheel biedt dit deel weinig nieuws. Beter komt het tweede hoofdonderwerp tot zijn recht. De indicaties voor het geven van een bloedtransfusie, de fouten en vergissingen die bij het transfunderen kunnen worden gemaakt, het overbrengen van ziekten door het gebruik van bloed en plasmafracties, technische fouten van de apparatuur enz. worden uitvoerig besproken, ook vanuit praktisch oogpunt. In enkele artikelen wordt het gebruik van de serumtransaminase-bepaling als „screening test” van aspirant donors, warm aanbevolen. Het beste colloquium is datgene waarin door leiders van verschillende bloedtransfusiediensten duidelijk en open de praktische gang van zaken in de bloedbanken ten aanzien van kruisproef en de wijze van uitgifte van het bloed worden besproken.

Alles te zamen, een verslag dat verscheidene lezenswaardige artikelen bevat, maar dat door zijn omvang en grondigheid vermoeiend werkt.

H. F. STALLMAN

The quality control of pharmaceutical preparations. (WHO, technical report series, no. 249). Report on an European technical meeting. 35 bl. World Health Organization, Genève 1962. Prijs: ingen. 3 sh. 6 d.; \$ 0,60; Zw. fr. 2. (Ook in het Frans en Spaans verkrijgbaar).

In een van 29 mei tot 2 juni 1961 gehouden bijeenkomst te Warschau is kwaliteitscontrole van farmaceutische preparaten het onderwerp van gesprek geweest voor Europese des-